

DJELOMIČNA UVJETNA OSUDA I NJEZINA PRIMJENA U PRAKSI S PRIKAZOM SUSTAVA UVJETNE OSUDE U NOVOM KAZNENOM ZAKONU

Pregledni znanstveni rad

UDK 343.281(497.5)

Primljeno: 25. studenog 2016..

Nevena Aljinović*

Pomaci učinjeni „ispuštanjem“ uvjetne osude kao kaznenopravne sankcije sui generis i potvrđivanjem kao modifikacije kazne, što u svojoj suštini ona i jest, te uvođenje novog instituta djelomične uvjetne osude bit će ideja vodilja ovog rada. Novim Kaznenim zakonom, donesenim krajem listopada 2011. godine, zakonodavac je za uvjetnu osudu previdio novo mjesto u sustavu kaznenopravnih sankcija. Uvjetnu osudu zakonodavac tretira kao nesamostalnu kaznenopravnu sankciju, kao svojevrsnu modifikaciju kazne i važnu alternativu kratkotrajnim kaznama zatvora. Kad se u stranim zakonodavstvima koristi riječ „uvjetna“, ponajprije se misli na kaznu, čime se naš zakonodavac polagano usuglašava sa suvremenim kaznenim zakonodavstvima te napušta koncept uvjetne osude kao mjere upozorenja. Kriminalnopolitički opravdano, uveden je i novi koncept uvjetne osude, tzv. djelomična uvjetna osuda. Djelomična uvjetna osuda svakako je novina u našem kaznenom zakonodavstvu, međutim iz poredbenopravnog gledišta ne možemo je smatrati inovacijom u kaznenom pravu. Koncept djelomične uvjetne osude otprije je poznat u komparativnim zakonodavstvima, primjerice u zakonodavstvu Švicarske ili Austrije, po uzoru na koje je i preuzet. Krajnja nit vodilja ide prema tome da se uvođenjem novog instituta djelomične uvjetne osude proširi područje primjene, odnosno postigne fleksibilniji modus kaznenopravne reakcije u situacijama koje zahtijevaju primjenu nekog strožeg oblika uvjetne osude za „srednje teška“ kaznena djela.

Ključne riječi: uvjetna osuda, djelomična uvjetna osuda, modifikacija kazne, alternativne sankcije

1. UVOD

Uvjetna je osuda institut poznat od prije.¹ Kaznenim zakonom iz 1997. godine (dalje KZ/97) bila je zamišljena i pravno uređena kao mjera upozorenja, zajedno sa sudskom opomenom, kao posebna kaznenopravna sankcija *sui generis*.² Svrha uvjetne osude, kao

* Nevena Aljinović, dip. iur., asistentica na Katedri za kazneno pravo pri Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti u Splitu, polaznica poslijediplomskog doktorskog studija iz kaznenopravnih znanosti na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

¹ Poznavao ju je i Krivični zakon Savezne Republike Jugoslavije (Službeni list SFRJ, br. 44/76-1329, 36/77-1478, 34/84-895, 37/84-933, 74/87-1743, 57/89-1441, 3/90-63, 38/90-1217, 45/90-1340, 54/90-1773, i Službeni list SRJ, br. 35/92-651, 37/93-816, 24/94-273, 61/01 od 9. 11.) pod nazivom „uslovna osuda“, svrha koje je bila da se prema počinitelju ne primijeni kazna za manje društveno opasna djela kad to nije nužno radi ostvarenja kaznenopravne zaštite i kada se može očekivati da će i sama prijetnja kaznom dovoljno utjecati na počinitelja da ne čini kaznena djela (čl. 51.).

² Zakonodavac je u KZ/97 (Narodne novine, br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 143/12) smatrao da se mjere upozorenja bitno razlikuju od kazni jer nisu predstavljale nikakvo (izravno) zlo za počinitelja i od sigurnosnih mjera jer se sigurnosne

mjere upozorenja, bila je upućivanje počinitelju kaznenog djela takve vrste prijekora kojim bi se ostvarila suština kaznenopravnih sankcija izricanjem kazne bez njezina izvršenja. Kaznenim je zakonom samo prividno bila napravljena distinkcija da se kazna „izriče“, a uvjetna osuda „primjenjuje“, iako se unutarnja normativna konstrukcija uvjetne osude sastojala od izricanja kazne i odgađanja njezina izvršenja.³ U sudskoj praksi navedena prividna distinkcija nije bila dosljedno primjenjivana, pa su se u izreci presuda koristila dva izričaja glede primjene uvjetne osude, što je pogodovalo jezičnoj dihtomiji.⁴ Kao što je uvodno rečeno, novim Kaznenim zakonom iz 2011. godine (dalje: KZ/11)⁵ područje kaznenopravnih sankcija izmijenjeno je i osuvremenjeno. Što se tiče svrhe uvjetne osude, ona je ostala ista, ali je zakonodavac napustio mjere upozorenja kao samostalne kaznenopravne sankcije *sui generis* te je uvjetnu osudu regulirao kao modifikaciju kazne, a njezinu primjenu ograničio samo na slučajeve u kojima je počinitelju izrečena kazna zatvora u trajanju do jedne godine ili novčana kazna.⁶ Sužavanjem granice primjene uvjetne osude zakonodavac je apelirao na primat i afirmaciju primjene novčane kazne, odnosno rada za opće dobro. Upravo zbog snižavanja praga izrečene kazne zatvora s dvije godine na godinu dana kao formalnog uvjeta primjene uvjetne osude te napuštanje apstraktnog kriterija vezanog za propisanu kaznu⁷ pojavila se potreba za uvođenjem do tada nepoznatog instituta djelomične uvjetne osude po uzoru na strana zakonodavstva, koji se ograničio na slučajeve koji zahtijevaju jači stupanj represije od pukog izricanja uvjetne osude, ali opet blaži negoli je to bezuvjetno izricanje kazne. Djelomična uvjetna osuda, kako joj i sam naziv govori, djelomično uvjetno odgađa dio kazne, dok se u preostalom neuvjetovanom dijelu kazna izvršava ako sud ocijeni da postoji visok stupanj vjerojatnosti da i bez izvršenja cijele kazne počinitelj neće ubuduće činiti kaznena djela. Jedan od najvažnijih nedostataka u sustavu kazni starog Kaznenog zakona ležao je u činjenici da je uvjetna osuda bila najčešće primjenjivana sankcija (u više od 70 % osuđujućih presuda).⁸ To svakako nije bilo poželjno, to više što je poredbeni statistika

mjere temelje na opasnosti počinitelja, a ne na krivnji. Međutim mjere upozorenja, kao vrsta kaznenopravnih sankcija, bile su u najmanju ruku problematične. Prijetnja kaznom jest upozorenje, ali mogućnost realizacije te kazne dovodi do toga da se uvjetna osuda ne zadržava samo na prijetnji. Opozivom uvjetne osude ona se izvršava i prestaje biti mjera upozorenja.

³ Cvitanović, L., Glavić, I., Prvi pogled na uvjetnu osudu u novom Kaznenom zakonu, HLJKPP, vol. 18, 2/2011, str. 757.

⁴ Okrivljenik se „osuđuje“ na kaznu zatvora, a potom se „izriče“ uvjetna osuda, odnosno okrivljeniku se „izriče“ kazna zatvora, a potom se „primjenjuje“ uvjetna osuda. Krstulović, A., Šćepanović, M., Utjecaj izmjena Kaznenog zakona na mogućnost i učestalost primjene uvjetne osude i njihov daljnji utjecaj na primjenu instituta kaznenog materijalnog i procesnog prava, HLJKPP, vol. 13, broj 2/2006, str. 627.

⁵ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

⁶ Kod formalnih pretpostavaka za izricanje uvjetne osude napuštena je do tada primjenjivana metoda kombiniranja konkretnog i apstraktnog kriterija te je zadržan samo konkretni kriterij - izrečena, a ne i propisana kazna (čl. 56, st. 2. KZ/11).

⁷ Uvjetna osuda može se primijeniti prema počinitelju kaznenog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora do pet godina, a za kaznena djela za koja je propisana kazna do deset godina ako su primijenjene odredbe o ublažavanju kazne, čl. 67. st. 3. KZ/97.

⁸ U odnosu na ukupan broj osuda u 2010. godini uvjetna je osuda izrečena u 71,3 % slučajeva, u 2011. godini u 71,6 % slučajeva, dok je u 2012. godini uvjetna osuda izrečena u 74,02 % slučajeva (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1504, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2012., str. 13). Uvođenjem instituta djelomične uvjetne osude te ograničenjem primjene uvjetne osude u praksi, paradoksalno, proširen je katalog kaznenih djela za koja je moguće izreći uvjetnu

nedvojbeno pokazala da visok postotak izrečenih uvjetnih osuda nije pokazatelj uspješnosti sustava kaznenog pravosuđa, što je naš zakonodavac prepoznao kada je krenuo u pravcu sužavanja područja primjene uvjetne osude.

2. NOVO MJESTO UVJETNE OSUDE U SUSTAVU KAZNENOPRAVNIH SANKCIJA I NOVI INSTITUT DJELOMIČNE UVJETNE OSUDE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju autorica daje pregled novog koncepta uređenja instituta uvjetne osude, kao i razloge uvođenja novog instituta djelomične uvjetne osude po uzoru na komparativna zakonodavstva. Poglavlje je posvećeno pretpostavkama za izricanje djelomične uvjetne osude, dodatnim obvezama i zaštitnom nadzoru uz djelomičnu uvjetnu osudu te opozivu djelomične uvjetne osude. Na kraju poglavlja dat je sažetak zaključka sa sastanka predsjednika kaznenih odjela županijskih sudova u pogledu izricanja jedinstvene kazne za djela u stjecaju kada je počinitelju jednom od kazni izrečena djelomična uvjetna osuda.

2.1. Novi koncept uvjetne osude

KZ/11 više ne poznaje mjere upozorenja, a uvjetna je osuda postala svojevrsna modifikacija kazne. Činjenica da uvjetna osuda sadržava i mogućnost opoziva, odnosno izvršenja kazne, čini je korak bliže modifikaciji kazne, a udaljava od suštine mjere upozorenja. Unutarnja normativna konstrukcija uvjetne osude ostala je ista, izricanje kazne uz odgađanje njezina izvršenja.⁹ Iako su svrstane pod okrilje svojevrsne modifikacije kazne,¹⁰ treba naglasiti da se uvjetna osuda, pa i djelomična uvjetna osuda, smatraju blažima od svake kazne, pa i novčane. Navedeno dovodi do nelogičnosti prilikom tumačenja dosljednom primjenom načela razmjernosti. Kada u konkretnoj situaciji dolazi u obzir primjena više kazni, koje se razlikuju po svojoj težini, uz primjenu načela razmjernosti, potrebno bi bilo prednost dati lakšoj mjeri kazne pred težom ako se tako može postići ista svrha kažnjavanja, odnosno utvrditi da ne postoje materijalni uvjeti za primjenu lakše kazne da bi se prednost dala težoj mjeri kazne.¹¹ Drugim riječima, do

osudu, a što je razvidno iz postotka izricanja uvjetne osude u ukupnoj strukturi osuda. Tako je u 2013. godini uvjetna osuda izrečena u 73,31 % slučajeva (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1576, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013., str. 112-113); u 2014. godini uvjetna je osuda izrečena u 70,75 % slučajeva (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1551, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014., str. 112-113); u 2015. godini uvjetna je osuda izrečena u 76,35 % slučajeva (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1528, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015., str. 126-127), dok se u 2016. godini udio izrečenih uvjetnih osuda popeo na 78,23 % (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1605, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016., str. 124-125).

⁹ Hrvatski Kazneni zakon u osnovi prihvaća francusko-belgijski sustav, iako elementi probacijskog sustava dolaze do izražaja pri mogućnosti određivanja posebnih obveza i zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu (čl. 56. st. 4. KZ/11).

¹⁰ Novoselec, P., Bojanić, I., *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2014, str. 412.

¹¹ O strukturalnoj dihotomiji kao posljedici pozicioniranja uvjetne osude kao samostalne kaznenopravne sankcije više u Cvitanović/Glavić (2011), *op. cit.* (bilj. 3), str. 758.

primjene novčane kazne trebalo bi doći ako ne bi bilo moguće primijeniti uvjetnu osudu, a do kazne zatvora ako ne bi bilo moguće primijeniti novčanu kaznu. Međutim, sud prvo počinitelju izriče kaznu zatvora ili novčanu kaznu, pa tek onda na izrečenu kaznu primjenjuje uvjetnu ili djelomičnu uvjetnu osudu.

Modifikacijom formalnog kriterija izricanja uvjetne osude zamjećuje se intencija zakonodavca da zamijeni izrečenu kaznu zatvora radom za opće dobro ili novčanom kaznom. Navedeno proizlazi i iz načela razmjernosti proklamiranog u čl. 16. st. 2. Ustava, ali i iz odredbe čl. 45. st. 1. KZ/11 o iznimnosti kratkotrajne kazne zatvora. Stoga, ako postoje blaže sankcije (od kazne zatvora) kojima bi se ostvarila svrha kažnjavanja, država bi ih trebala predvidjeti u svojem kaznenom zakonodavstvu i dati im prednost pred kaznom zatvora.

Pri procjeni je li samo „uvjetno odgađanje“ izvršenja kazne dostatno za socijalnopreventivno djelovanje na počinitelja ranija je neosuđivanost važna okolnost, ali je od važnosti i naknadno ponašanje okrivljenika, jer činjenje kaznenih djela nakon izricanja uvjetne osude upozorava na okolnost da je uvjetna osuda kao kazna u konkretnom slučaju nedostatna.¹²

Svrstavanjem odredaba o uvjetnoj osudi unutar poglavlja o kazni naš se zakonodavac polagano usuglasio sa suvremenim europskim kaznenopravnim sustavima. Poredbena zakonodavstva već u samom nazivu tog instituta naglašavaju njegovu prirodu jer upotreba riječi „uvjetna“ implicira na kaznu. Primjerice u austrijskom pravu koristi se termin „uvjetni popust od kazne“ (*bedingte Strafnachsicht*), dok se u švicarskom pravu koristi termin „uvjetno kažnjavanje kaznom“ (*bedingte Strafe*). Svrha uvjetne osude, kao odgađanja izvršenja kazne, pod uvjetom da se u roku kušnje ne počini novo kazneno djelo te da se ispune određene naložene obveze, inkorporirana je u svrhu kažnjavanja, ali je njezin utjecaj na generalnu prevenciju umanjen s obzirom na to da ostvarenje materijalnog uvjeta navedenog instituta ovisi o procjeni suda. Pritom sud vodi računa o ličnosti počinitelja, njegovu prijašnjem životu, osobito je li prije osuđivan, obiteljskim prilikama, okolnostima počinjenja samog kaznenog djela te ponašanju nakon počinjenog kaznenog djela, osobito o odnosu počinitelja prema žrtvi i nastojanju da oštećeniku popravi štetu. Razvidno je da u odredbi o svrsi kažnjavanja nema ni slova o zaštiti prava žrtava,¹³ stoga bi u nabrajanju sadržaja svrhe kažnjavanja bilo opravdano i svrhovito staviti i zaštitu temeljnih prava žrtve kaznenog djela,¹⁴ kao i unutar materijalnih

¹² KZ/11 proširuje krug okolnosti kojima se sud mora rukovoditi pri odlučivanju o uvjetovanju kazne, a koje se tiču prijašnjeg života počinitelja, s naglaskom na raniju osuđivanost i na obiteljske prilike, odnosno ponašanje počinitelja nakon počinjenog kaznenog djela, što uključuje i njegov odnos prema oštećeniku te naknadi štete.

¹³ Na to je u svojim presudama upozorio i Europski sud za ljudska prava navodeći da primjena uvjetne osude kao kaznenopravne sankcije u situacijama kada je neproporcionalna povredi najbitnijih konvencijskih prava oštećenika, kao što su pravo na život iz čl. 2. i zabrana mučenja iz čl. 3., ujedno predstavlja i povredu njegovih konvencijskih prava od strane države. Primjer presuda ESLJP-a Ali i Ayşe Duran protiv Turske, 42942/02, 8. 4. 2008.

¹⁴ Primjerice kod svrhe kažnjavanja u obliku generalne prevencije bilo bi poželjno da, osim društvene osude, jačanja povjerenja građana u pravni poredak te širenja svijesti o pogibelnosti činjenja kaznenih djela i

pretpostavaka uvjetne osude inkorporirati da se ona ne može primijeniti ako bi njezina primjena bila nerazmjerna pravu na život ili pravu na tjelesni integritet žrtve.

2.2. Djelomična uvjetna osuda kao novi institut

Napuštanjem dvojnog kriterija kombiniranja propisane i izrečene kazne te snižavanjem posebnog minimuma izrečene kazne zatvora s dvije na jednu godinu, čime se uvjetna osuda svela na modifikaciju kazne zatvora isključivo za „lakša“ kaznena djela, nastala je praznina i potreba za modificiranom verzijom uvjetne osude za „srednje teški“ kriminal. Navedenu potrebu zakonodavac je nastojao zadovoljiti uvođenjem instituta djelomične uvjetne osude, kao što to predviđa švicarski (čl. 43.)¹⁵ i austrijski (§ 43.a)¹⁶ kazneni zakon. Rok provjeravanja određen je u zakonski propisanim okvirima od jedne do pet godina, ali se, za razliku od austrijskog i švicarskog prava, zadržalo naše tradicionalno rješenje, prema kojem vrijeme provjeravanja uvijek odgovara neizdržanom djelu kazne, jer se smatralo da se takvim rješenjem jače štite prava osuđenika. Ono na što je bila usmjerena intencija zakonodavca kod uvođenja ovog instituta jest pridonošenje mogućnosti rasterećenja zatvorskog sustava, kao i pridonošenje efikasnosti izvršenja novčanih kazni, što bi podredno trebalo dovesti do smanjenja izricanja supletornog zatvora. Republika Hrvatska više je puta upozoravana od Europskog odbora za prevenciju mučenja i nečovječnog postupanja ili kazne (CPT) na prenapučenost hrvatskih zatvora i kaznionica.¹⁷ Problem prenapučenosti još je izraženiji u zatvorima nego u kaznionicama, jer se ondje izvršava i istražni i supletorni zatvor.¹⁸

Kada govorimo o mogućnosti primjene uvjetne osude, odnosno djelomične uvjetne osude kod novčanih kazni, nedoumice stvara propust zakonodavca da postavi striktnu granicu za iznos do kojega bi novčanu kaznu bilo moguće uvjetovati, odnosno izreći djelomičnu uvjetnu osudu. Kada je posrijedi kazna zatvora, iz zakonskog teksta nedvojbeno proizlazi da je djelomična uvjetna osuda namijenjena za „teža“ kaznena djela negoli je to slučaj s

opravdanosti kažnjavanja, bude inkorporirana i afirmacija prava žrtve na adekvatno sankcioniranje razmjerno naravi povrede.

¹⁵ Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 September 2017); Teilbedingte Strafen (Djelomična uvjetna osuda) Art. 43. (1). Informacije dostupne na: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201709010000/311.0.pdf> (pristup 8. 11. 2017.).

¹⁶ Austrian Penal Code (StGBö) (Legislative status of the legislation: 21. 9. 2017.); Bedingte Nachsicht eines Teiles der Strafe (Uvjetno odlaganje dijela kazne) § 43.a (4.). Informacije dostupne na: <https://www.jusline.at/gesetz/stgb/paragraf/43a> (pristup 8. 11. 2017.).

¹⁷ Turković, K., Maršavelski, A., Reforma sustava kazni u novom kaznenom zakonu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 19, 2/2012. str. 803.

¹⁸ Raspoloživi podaci *World Prison Brief data* (podaci dostupni na: <http://www.prisonstudies.org/country/croatia>) o razini popunjenosti zatvorskih kapaciteta od 30. 9. 2016. pokazuju da su zatvorski kapaciteti u Republici Hrvatskoj popunjeni 80,3 % (pristup 8. 11. 2017.), što upućuje na smanjenje zatvorske (pre)napučenosti u odnosu na ranija razdoblja. Kulminacijska točka prenapučenosti zatvorskih kapaciteta dosegnuta je 2010. godine, kada je postotak prenapučenosti iznosio 154,13 %. Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2015. godinu Ministarstva pravosuđa, Zagreb, prosinac 2016., str. 11. Slika 2. Kretanje broja zatvorenika i smještajnih kapaciteta 2010. – 2015. godine.

primjenom instituta uvjetne osude, a što je razvidno i iz formalnih uvjeta primjene navedenih instituta. Međutim, kada je posrijedi novčana kazna, preciziranje formalnih uvjeta primjene izostalo je, pa nije jasno u kojim se slučajevima novčana kazna može u potpunosti uvjetovati, a kada predleži djelomično odgađanje novčane kazne.¹⁹ Broj dnevnih iznosa kod novčane kazne pokazatelj je „težine“ kaznenog djela i trebao bi biti razmjernan težini počinjenog kaznenog djela i stupnju krivnje počinitelja. Sukladno tome kod uređenja instituta uvjetne osude zakonodavac bi trebao precizirati da se primjerice uvjetno odgoditi može novčana kazna do 360 dnevnih iznosa, što je, preračunato u supletorni zatvor, ekvivalentno godini dana zatvora. S druge strane, kad je novčana kazna izrečena zbog kaznenog djela iz koristoljublja u iznosu većem od 360 dnevnih iznosa do 500 dnevnih iznosa ili kad je novčana kazna od 500 dnevnih iznosa izričito propisana kaznenim zakonom (kleveta, čl. 149. st. 2.), trebala bi predležati samo mogućnost djelomičnog odgađanja novčane kazne. Zakonodavac je, propustivši učiniti navedeno, prepustio sudovima da se slobodnom procjenom, ali vodeći računa o legitimnome cilju i razmjerno visini izrečene novčane kazne, opredijele ili za uvjetno ili pak djelomično uvjetno odgađanje novčane kazne.²⁰ U budućnosti bi svakako trebao otkloniti eventualne nejasnoće preciziranjem formalnih uvjeta primjene navedenih instituta kod izrečene novčane kazne. Uzmemo li u obzir intenciju zakonodavca, koja afirmira primat ostvarenja novčane kazne, dvojbene su situacije u kojima bi sud, kod osude počinitelja na plaćanje novčane kazne koja se prisilno naplaćuje putem ovlaštenih institucija, počinitelju „oprostio“ plaćanje novčane kazne izricanjem uvjetne osude ili djelomične uvjetne osude.

2.2.1. Pretpostavke za izricanje djelomične uvjetne osude

Djelomična uvjetna osuda jest sankcija predviđena za „srednje teški“ kriminalitet, što je razvidno iz same formalne pretpostavke za izricanje djelomične uvjetne osude. Kriterij je konkretno izrečena kazna za konkretno kazneno djelo, neovisno o tome je li riječ o izrečenoj kazni zatvora za jedno kazneno djelo, jedinstvenoj kazni za stjecaj kaznenih djela, produljenom kaznenom djelu, je li sud pri izricanju kazne primijenio odredbe o ublažavanju ili nije. Djelomična uvjetna osuda, po opredjeljenju našeg zakonodavca,

¹⁹ Zakonodavac samo navodi: „Sud može počinitelju koji je osuđen na (...) novčanu kaznu izreći uvjetnu osudu (čl. 56. st. 2.) / izreći uvjetnu osudu za dio kazne“ (čl. 57. st. 1.) nigdje ne navodeći do kojeg bi broja dnevnih iznosa novčanu kaznu bilo moguće uvjetno odgoditi, odnosno djelomično uvjetovati.

²⁰ Primjerice Općinski sud u Splitu pravomoćnom je presudom pod brojem K-237/14 od 27. svibnja 2014. osudio okrivljenika zbog kaznenog djela protiv časti i ugleda – kleveta iz čl. 200. st. 2. KZ/97 na novčanu kaznu u iznosu od deset prosječnih dnevnih dohodaka u Republici Hrvatskoj, što iznosi 1.855,00 kuna, ali je temeljem čl. 67. st. 2. KZ/97 optuženiku izrekao uvjetnu osudu na način da se novčana kazna neće izvršiti ako optuženik u roku od jedne godine po pravomoćnosti presude ne počini novo kazneno djelo. U drugom je slučaju okrivljenik, kao pravna osoba, pravomoćnom presudom Općinskog suda u Splitu K-1405/11 od 13. ožujka 2015. osuđen zbog kaznenog djela protiv službene dužnosti – nezakonito pogodovanje iz čl. 292. st. 2. KZ/11 na jedinstvenu novčanu kaznu u iznosu od 40.000,00 kuna, ali je temeljem čl. 13. st. 1. i st. 2. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela optuženiku izrečena uvjetna osuda na način da se novčana kazna neće izvršiti ako optuženik u roku od tri godine po pravomoćnosti presude ne počini novo kazneno djelo. Navedeni primjer zorno prikazuje razliku u visini izrečenih novčanih kazni počinitelju koji je fizička osoba i pravnoj osobi kao počinitelju, pa ipak, sud se u oba slučaja opredijelio za uvjetno odgađanje izvršenja izrečene novčane kazne.

predleži i u situaciji kada je izrečena novčana kazna, što se u teoriji smatra dosta prijemljivim, te su rijetka zakonodavstva koja dopuštaju takvu mogućnost.²¹ Rašireno je shvaćanje da novčana kazna sama po sebi već predstavlja supstitut kazne zatvora s obzirom na to da je po tekstu Kaznenog zakona u sudskoj nadležnosti mogućnost izricanja novčane kazne kao glavne za određeno kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora do tri godine, pa samim time nema potrebe novčanu kaznu još dodatno djelomično uvjetovati.²² Međutim ono što ide u prilog mogućnosti djelomičnog uvjetnog odgađanja novčane kazne leži u činjenici da je novčana kazna ipak jedna vrsta kazne i ne bi bilo opravdano počinitelja kojemu je izrečena kazna zatvora stavljati u povoljniji položaj nego počinitelja kojemu je izrečena novčana kazna jer bi navedeno dovelo do paradoksa da je djelomična uvjetna osuda moguća kod težih kaznenih djela za koja je izrečena kazna zatvora, ali ne i kod lakših, za koja je izrečena novčana kazna. Iz toga se razloga naš zakonodavac opravdano opredijelio za mogućnost djelomičnog uvjetnog odgađanja i kod novčane kazne. Materijalna pretpostavka izricanja djelomične uvjetne osude jest ocjena suda da postoji visok stupanj vjerojatnosti da i bez izvršenja cijele kazne počinitelj neće ubuduće činiti kaznena djela, što je zapravo povoljna prognoza počiniteljeva ponašanja u budućnosti, koja je najčešće rezultat osobnog iskustva suca, njegove intuicije ili ustaljene sudske prakse viših sudova.

2.2.2. Dodatne obveze i zaštitni nadzor uz djelomičnu uvjetnu osudu

Uz djelomičnu uvjetnu osudu sud može počinitelju odrediti jednu ili više posebnih obveza, samostalno ili uz zaštitni nadzor, čije trajanje ne smije biti duže od roka provjeravanja. Zakonodavac zabranjuje postavljanje nerazumnih i nemogućih obveza koje vrijeđaju dostojanstvo počinitelja.²³ Posebne su obveze uvijek fakultativne, one se izriču ili ne moraju uz glavnu obvezu, a glavna je obveza da počinitelj ne počini novo kazneno djelo. Za izricanje pojedinih posebnih obveza, kojima se u većoj mjeri zadire u privatni život pojedinca, potreban je pristanak počinitelja, čime se naglašava njegova spremnost da osobnim djelovanjem pridonese vlastitoj resocijalizaciji, ili pak nespremnost, i u tom se slučaju onda gubi i svaki smisao navedenih obveza.²⁴ Osim počiniteljeva doprinosa vlastitoj resocijalizaciji, posebnim obvezama nastoji se osigurati i zaštita žrtve, čime se naglašava i moralna dimenzija odnosa počinitelja prema žrtvi. KZ/11 posebno propisuje obveze koje sud može izreći počinitelju ako ocijeni da je njihova primjena nužna za zaštitu zdravlja i sigurnosti osobe na čiju je štetu kazneno djelo počinjeno ili kada je to korisno za otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela.²⁵ Posebne obveze nisu nabrojene taksativno, nego je riječ o generalnoj klauzuli, jer zakonodavac navodi da sud može primijeniti i druge obveze koje su primjerene s obzirom

²¹ Primjerice austrijski zakonodavac predviđa mogućnost uvjetnog odgađanja izrečene novčane kazne, Strafgesetzbuch (posljednja izmjena 2010.), §43.a (4), kao i švicarski Schweizerisches Strafgesetzbuch (posljednja izmjena 2017.), Art. 42. (1).

²² Čl. 40. st. 4. KZ/11.

²³ Čl. 63. st. 1. KZ/11.

²⁴ Čl. 63. st. 2. KZ/11.

²⁵ Čl. 62. st. 2. toč. 1. – toč. 12. KZ/11.

na narav počinjenog kaznenog djela.²⁶ Navedeno znači da je sudska praksa slobodna u formiranju posebnih obveza, ali da pri tome mora voditi računa o ostvarenju legitimnog cilja. Izvršenje posebnih obveza u nadležnosti je tijela za probaciju uz pomoć policije, a uređuje se posebnim zakonom i na temelju tog zakona donesenim podzakonskim propisima.²⁷

Uz djelomičnu uvjetnu osudu sud može počinitelju odrediti zaštitni nadzor kad ocijeni da je počinitelju potrebna pomoć, vođenje i nadzor nadležnog tijela za probaciju kako ubuduće ne bi činio kaznena djela i kako bi se lakše uključio u društvo.²⁸ S obzirom na navedeno, iako su posebne obveze uz zaštitni nadzor korisne, treba imati na umu da se njima zadire u privatnost osuđenika. U odnosu na bezuvjetnu kaznu zatvora svaka je posebna obveza uz zaštitni nadzor blaža jer predstavlja samo mjeru ograničenja slobode, a ne mjeru oduzimanja slobode. Naprotiv, kada govorimo o novčanoj kazni, ne bi se moglo reći da je plaćanje novčane kazne znatno veća represija od primjerice podvrgavanja odvikavanju od ovisnosti ili redovitom javljanju nadležnom tijelu za probaciju. Upitno je bi li počinitelj koji je kadar platiti novčanu kaznu dao prednost ispunjenju posebne obveze uz zaštitni nadzor pred opozivom (djelomične) uvjetne osude.²⁹ Navedeno samo govori u prilog okolnosti da, iako djelomična uvjetna osuda *in abstracto* može biti lakša od bezuvjetne kazne, to ne znači da ona i *in concreto* predstavlja niži stupanj represije.

2.2.3. Opoziv djelomične uvjetne osude

Naš zakonodavac poznaje slučajeve obligatornog i fakultativnog opoziva uvjetovanog dijela kazne kod djelomične uvjetne osude. Djelomična uvjetna osuda u uvjetovanom dijelu obvezno se opoziva kada se osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja izrekne kazna zatvora u trajanju duljem od jedne godine.³⁰ Nasuprot tome, ako je osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja izrečena kazna zatvora u trajanju do jedne godine ili novčana kazna, opoziv je fakultativan.³¹ KZ/97 predviđao je obvezno opozivanje uvjetne osude i u slučaju kada osuđena osoba tijekom provjeravanja ne izvrši obveze koje su sudskom odlukom određene, a mogla ih je izvršiti. KZ/11 više ne predviđa obvezno opozivanje uvjetovanog dijela kazne ako osuđena osoba ne izvrši posebnu obvezu, nego je i u tim slučajevima opozivanje fakultativno. Međutim II. Novelom KZ/11, izmjenom čl. 58. st. 1. KZ/11, prošireno je obvezno opozivanje uvjetovanog dijela kazne ako osuđenik bez opravdanog razloga, u roku koji je određen presudom, ne vrati imovinsku korist ostvarenu kaznenim

²⁶ Primjerice sud može počinitelju koji je posjekao nečija stabla narediti da zasadi nova stabla, počinitelju koji je napisao grafit odrediti da ga očisti ili preboji zid i sl. Primjer prema Turković, K., Maršavelski, A. (ur.), Komentar kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva, str. 93.

²⁷ Zakon o probaciji, Narodne novine, br. 143/12, Pravilnik o načinu obavljanja probacijskih poslova, Narodne novine, br. 29/2013.

²⁸ Čl. 64. st. 1. KZ/11.

²⁹ Cvitanović/Glavić (2011), *op. cit.* (bilj. 3), str. 768.

³⁰ Čl. 58. st. 1. KZ/11.

³¹ Čl. 58. st. 2. KZ/11.

djelom.³² U slučaju opoziva uzimaju se kao utvrđene ranije izrečena kazna i kazne za nova kaznena djela te se izriče jedinstvena kazna primjenom odredaba o odmjeraivanju kazne za kaznena djela počinjena u stjecaju. Moguće je i da sud počinitelju opozove uvjetnu osudu i izrekne mu djelomičnu uvjetnu osudu.³³

Posebno su izdvojeni slučajevi fakultativnog opoziva djelomične uvjetne osude zbog neizvršavanja dodatnih obveza. Zakonodavac taksativno navodi slučajeve povrede dužnosti vezane uz djelomičnu uvjetnu osudu, a da nije postojao opravdani razlog za povredu naloženih obveza.³⁴ Predviđena je mogućnost opoziva zbog prije počinjenog kaznenog djela,³⁵ ako pretpostavke za izricanje djelomične uvjetne osude ne bi bile ispunjene da se za to ranije kazneno djelo znalo.³⁶ U slučaju opoziva djelomične uvjetne osude dolazi do oživotvorenja uvjetovanog dijela kazne. Ono o čemu bi zakonodavac trebao posebno voditi računa prilikom donošenja odluke o opozivu zbog ranije počinjenog kaznenog djela jest činjenica da treba cijeliti napore koje je osuđenik uložio da bi ispunio pojedine dodatne obveze koje su mu bile naložene ranijom presudom. Ranije nepočinjenje kaznenog djela svakako je važna okolnost pri procjeni postoji li visok stupanj vjerojatnosti da će se i bez izvršenja cijele kazne ostvariti svrha kažnjavanja, ali ne smije se zanemariti ni činjenica naknadnog uzornog ponašanja okrivljenika. Opozivom djelomične uvjetne osude zbog prije počinjenog kaznenog djela osuđenik koji je u potpunosti izvršio posebne obveze stavljen je u nepovoljniji položaj negoli bi bio da je kaznu bezuvjetno izvršio bez naloženih posebnih obveza.³⁷

³² Zakon o izmjenama i dopunama kaznenog zakona, Narodne novine 56/2015, čl. 6.

³³ Okrivljenik je najprije pravomoćnom presudom Općinskog suda u Splitu K-1076/14 od 29. listopada 2014. zbog kaznenog djela protiv zdravlja ljudi – neovlaštena proizvodnja i promet drogama iz čl. 190. st. 1. KZ/11 osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci s rokom provjeravanja od tri godine. U roku provjeravanja okrivljenik je počinio novo kazneno djelo protiv zdravlja ljudi – neovlaštena proizvodnja i promet drogama, djelo opisano u čl. 190. st. 1. KZ/11, za koje mu je Općinski sud u Splitu u novoj presudi Kov-112/16 od 22. travnja 2016. izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i osam mjeseci. Temeljem čl. 58. st. 1. KZ/11 sud je okrivljeniku opozvao uvjetnu osudu izrečenu ranijom presudom te mu ranije izrečenu kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci te kaznu zatvora za novo kazneno djelo u trajanju od jedne godine i osam mjeseci uzeo kao utvrđene. Primjenom odredaba o stjecaju sud je okrivljeniku izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i dva mjeseca, od čega je neuvjetovani dio kazne zatvora koja se ima izvršiti iznosio jednu godinu, a za preostali dio izrečene kazne zatvora u trajanju od jedne godine i dva mjeseca sud je temeljem čl. 57. u svezi s čl. 56. KZ/11 primijenio djelomičnu uvjetnu osudu, s time da se izrečeni dio kazne zatvora od jedne godine i dva mjeseca neće izvršiti ako okrivljenik u vremenu provjeravanja od četiri godine od pravomoćnosti presude ne počini novo kazneno djelo.

³⁴ Sud može opozvati uvjetnu osudu ako je posrijedi: a) kršenje obveze koja je određena sigurnosnom mjerom izrečenom uz uvjetnu osudu (riječ je o sigurnosnim mjerama koje od osuđenika zahtijevaju nečinjenje), b) neizvršavanje posebnih obveza "u potpunosti" ili većoj mjeri, c) teško i uporno kršenje posebnih obveza, d) ustrajno izbjegavanje zaštitnog nadzora (čl. 58. st. 5. KZ/11).

³⁵ Suvremena poredbeno zakonodavstva napustila su tu osnovu opoziva (djelomične) uvjetne osude.

³⁶ Čl. 58. st. 6. KZ/11.

³⁷ Opoziv djelomične uvjetne osude nije moguć nakon što proteknu dvije godine od isteka vremena provjeravanja, odnosno nakon što je proteklo godinu dana od isteka roka određenog za izvršavanje obveza (čl. 58. st. 7. i st. 8. KZ/11.)

2.2.4. Djelomična uvjetna osuda i izricanje jedinstvene kazne za djela u stjecađu

U odredbi članka 498. st. 1. toč. 1. ZKP/08 propisano je opće pravilo da se pravomoćna presuda može preinačiti i bez obnove kaznenog postupka ako je u dvjema presudama ili u više presuda protiv istog osuđenika izrečeno više kazni, a nisu primijenjene odredbe o odmjerađanju jedinstvene kazne za djela u stjecađu.³⁸ Međutim, kada je u pitanju djelomična uvjetna osuda, možemo reći da se radi o iznimci od toga pravila. Naime, ako je isti osuđenik jednom presudom osuđen na kaznu zatvora, a drugom na kaznu zatvora koja mu je djelomično uvjetovana, navedeno pravilo o izricanju jedinstvene kazne neće se primijeniti. U tom pogledu donesen je Zaključak koji glasi: „*Pravomoćna presuda se ne može preinačiti u odluci o kazni u obnovljenom kaznenom postupku (tzv. nepravna obnova) ako je jednom presudom izrečena kazna zatvora, a drugom djelomična uvjetna osuda.*“³⁹

Taj zaključak Vrhovni sud Republike Hrvatske temelji na stajalištu da djelomična uvjetna osuda nije kazna u smislu čl. 40. st. 1. KZ/11, nego svojevrsna modifikacija kazne, pa samim time nema ni mjesta za objedinjavanje kazni.

Na taj način dolazimo do problema koji se pojavljuju kod izdržavanja neobjedinjenih kazni zatvora, jer je primjerice jednom od presuda izrečena djelomična uvjetna osuda. Zakonodavac nije regulirao redoslijed izdržavanja neobjedinjenih kazni zatvora. Što ako je počinitelj započeo s izdržavanjem kazne zatvora iz djelomične uvjetne osude? Znači li to da tek po isteku uvjetovanog dijela kazne iz djelomične uvjetne osude počinje s izdržavanjem bezuvjetne kazne zatvora iz druge presude? Ili, primjerice, ako počinitelj prvo izvršava bezuvjetnu kaznu zatvora kojom nije obuhvaćena izrečena djelomična uvjetna osuda, samim time počinitelj je *de facto* stavljen u nezahvalan položaj jer je postojanje više kazni koje nisu objedinjene razlog za odbacivanje prijedloga za uvjetni otpust (čl. 158.b, toč. 5. ZIKZ-a), odnosno odbijanje prijedloga za uvjetni otpust podnesenog po službenoj dužnosti (čl. 159.a, toč. 6. ZIKZ-a).⁴⁰ Navedeno bi značilo da osuđenik tek po izvršavanju izrečene kazne zatvora u cijelosti, bez mogućnosti uvjetnog otpusta, izvršava kaznu zatvora iz djelomične uvjetne osude.

Svakako bi na zakonodavnoj razini bilo poželjno riješiti postojeću pravnu prazninu redoslijeda izvršenja neobjedinjenih kazni zatvora, a ne prepustiti sudovima da predmetnu situaciju rješavaju kada se za tim naiđe potreba, jer, iako su takvi slučajevi rijetki u praksi, ipak se pojavljuju.

³⁸ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14.

³⁹ Zaključak sa sastanka predsjednika kaznenih odjela županijskih sudova s predsjednicima vijeća i službom evidencije Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 16. i 17. rujna 2015.

⁴⁰ Zakon o izvršavanju kazne zatvora, Narodne novine, br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13.

3. OSVRT NA KOMPARATIVNA ZAKONODAVSTVA KOJA SU POSLUŽILA KAO PODLOGA UVOĐENJU INSTITUTA DJELOMIČNE UVJETNE OSUDE

Pri uvođenju instituta djelomične uvjetne osude kao svojevrsna osnova poslužili su zakonici susjednih zemalja koje su otprije poznavale i pravno regulirale predmetnu materiju. U ovom poglavlju dat je prikaz uređenja predmetne materije u austrijskom i švicarskom kaznenom zakonodavstvu, po uzoru na koje je i preuzet institut djelomične uvjetne osude kod nas.

3.1. Uređenje instituta uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u austrijskom kaznenom zakonu

Austrijski kazneni zakon (Austrian Strafgesetzbuch, dalje: StGBö) uređuje dvije situacije primjene instituta djelomične uvjetne osude kod izrečenih kazni zatvora.⁴¹ Prva, kada je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do dvije godine, ali se s obzirom na prijašnje ponašanje počinitelja ne može zaključiti da će se pukim izricanjem uvjetne osude postići svrha kažnjavanja. Druga, ako je počinitelj osuđen na kaznu zatvora u trajanju dužem od dvije, ali kraćem od tri godine, a postoji velika vjerojatnost da ubuduće neće počiniti nova kaznena djela. Bezuvjetni dio kazne koji se ima izvršiti mora iznositi najmanje jedan mjesec i ne smije premašiti trećinu izrečene kazne,⁴² iz čega je razvidno blaže uređenje instituta djelomične uvjetne osude u pogledu kriterija neuvjetovanog dijela kazne negoli je to slučaj s našim zakonodavnim uređenjem.⁴³

Kod izrečene novčane kazne institut djelomične uvjetne osude primjenjuje se kad su ispunjeni uvjeti za primjenu uvjetne osude iz čl. 43., ali samo za dio izrečene kazne. Sud tada može uvjetovati dio izrečene novčane kazne, ali ne više od tri četvrtine izrečene novčane kazne.⁴⁴ Također austrijski zakonodavac poznaje situaciju zamjene izrečene kazne zatvora novčanom kaznom u visini do 720 dnevnih iznosa. Formalni je uvjet primjene izrečena kazna zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci, ali kraćem od dvije godine, a nisu ispunjeni uvjeti za primjenu uvjetne osude na cijeli dio izrečene kazne zatvora. Time se počinitelju omogućava preračunavanje kazne zatvora u novčanu kaznu do 720 dnevnih iznosa, a u preostalom se dijelu primjenjuje uvjetna osuda.⁴⁵

Izricanje uvjetne osude prepušteno je sudskoj diskreciji. Sud razmatra u kojoj će mjeri sama prijetnja kaznom, samostalno ili u kombinaciji s drugim mjerama, biti dovoljna za ostvarenje svrhe kažnjavanja. Izrečena uvjetna osuda može se kombinirati sa zaštitnim

⁴¹ Fünfter Abschnitt; Bedingte Strafnachsicht und bedingte Entlassung, Weisungen und Bewährungshilfe Bedingte Strafnachsicht, § 43. Bedingte Strafnachsicht, StGBö, § 43. Informacije dostupne na: [https://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_\(StGB\).html](https://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_(StGB).html) (12. 7. 2017.).

⁴² § 43.a, Paragraph 3. i 4. StGBö.

⁴³ Naš je zakonodavac kao donju granicu neuvjetovanog dijela kazne predvidio najmanje šest mjeseci, dok gornja granica neuvjetovanog dijela kazne zatvora ne smije premašiti polovinu izrečene kazne zatvora, čl. 57. st. 2. KZ/11.

⁴⁴ § 43.a, Paragraph 1. StGBö.

⁴⁵ § 43.a, Paragraph 2. StGBö.

nadzorom, imenovanjem socijalnog radnika, ako je to potrebno za ostvarenje svrhe prevencije. Uvjetno odgođena kazna izvršit će se retroaktivno samo ako osuđenik počini novo kazneno djelo u roku provjeravanja i razlozi posebne prevencije govore u prilog takvu djelovanju ili ako počinitelj ne izvršava naložene obveze suda ili prestane viđati svojeg socijalnog radnika. Osuda se briše iz kaznene evidencije nakon tri godine.⁴⁶

Djelomična uvjetna osuda jest institut koji je u praksu austrijskih sudova uveden 1990-ih godina i statistički prikazi datiraju od tog razdoblja. Podaci sudske kaznene statistike u razdoblju od primjene djelomične uvjetne osude u praksi od 1990. godine do danas pokazuju trend konstantnog porasta.

Tablica 1. Učestalost izricanja djelomične uvjetne osude u austrijskoj kaznenopravnoj praksi u vremenskom intervalu od 1990. do 2015.⁴⁷

Izrečene kazne	1980.	1985.	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2013.	2015.
UKUPNO	83.626	84.096	71.722	69.779	41.624	45.691	38.394	34.424	32.118
Kazne zatvora	20.862	23.377	20.065	20.897	20.432	26.187	23.686	22.538	21.562
Novčane kazne	57.506	56.318	49.735	47.094	19.281	17.756	12.929	10.077	8855
Djelomične uvjetne osude	/	/	348	496	642	746	878	1063	1008
Maloljetničke kazne zatvora	4755	3844	1210	870	930	483	321	233	218
Ostalo	503	557	364	422	339	519	580	513	475

Kako je razvidno iz same tablice, kroz promatrana razdoblja uočava se trend smanjenja ukupno izrečenih kazni, s paralelnim trendom porasta učestalosti izricanja djelomične uvjetne osude. Izraženo u postocima, navedeni trend porasta udjela primjene djelomične uvjetne osude u sudskoj praksi u odnosu na ukupan broj izrečenih kazni mogli bismo prikazati kako slijedi: 1990. – 0,48 %, 1995. – 0,71 %, 2000. – 1,54 %, 2005. – 1,63 %, 2010. – 2,28 %, 2013. – 3,09 %, 2015. – 3,14 %. Slijedom iznesenoga može se zaključiti da se institut djelomične uvjetne osude uvriježio u praksi austrijskih sudova, te se pokazao kao zadovoljavajući institut u situacijama koje ne opravdavaju uvjetovanje izrečene kazne zatvora u potpunosti, ali ne trpe ni bezuvjetno izricanje (kratkotrajnih) kazni zatvora. Navedeni trend nije ni približno ostvaren na našim prostorima, ali tome svakako valja pridodati okolnost novijeg datuma primjene tog instituta, koji je uveden KZ/11 od 1. siječnja 2013. godine. Austrijskoj sudskoj praksi trebalo je deset godina da postotak

⁴⁶ URBAN VIOLENCE - JUVENILES - NEW MEDIA Tackling the current challenges in Austria; Responses of justice to urban violence; Juveniles as perpetrators and victims Organised groups and their new ways of communicating REPORT presented by the Minister of Justice of Austria, Vienna 19 to 21 September 2012, str. 16.

⁴⁷ National Bureau of Statistics; informacije dostupne na: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=en&idc=214> (23. 10. 2016.). Tablicu pod nazivom „Nonappealable convictions by imposed punishment from 1980 to 2015“ autorica je preuzela sa službene stranice i prevela je na hrvatski jezik.

primjene instituta djelomične uvjetne osude u ukupnom udjelu izrečenih kazni premaši 1 %, tako da možemo samo predviđati da će takav trend slijediti i naša sudska praksa.⁴⁸

3.2. Uređenje instituta uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u švicarskom kaznenom zakonu

Švicarski Kazneni zakon (Schweizerisches Strafgesetzbuch, dalje StGBSch) za počinitelje kaznenih djela predviđa tri vrste kazni: kaznu zatvora, novčanu kaznu te društveno koristan rad. Za svaku od navedenih kazni može se izreći uvjetna ili djelomična uvjetna osuda s određenim vremenom provjeravanja. Sud će uvjetno odgoditi izvršenje novčane kazne, rada za opće dobro ili kaznu zatvora izrečenu u trajanju od najmanje šest mjeseci i ne dužu od dvije godine ako izvršenje kazne nije neophodno za ostvarenje svrhe kažnjavanja. Također poznate su i kombinacije uvjetno odgođene kazne zatvora i novčane kazne.⁴⁹

Švicarski Kazneni zakon kao formalni uvjet primjene djelomične uvjetne osude predviđa izrečenu kaznu zatvora u trajanju od jedne do tri godine ako je to dostatno za ostvarenje svrhe kažnjavanja s obzirom na krivnju počinitelja. Također mogućnost uvjetnog odgađanja švicarski zakonodavac predviđa i za izrečenu novčanu kaznu, ali i za rad za opće dobro.⁵⁰ Uvjetovani i bezuvjetni dio kazne zatvora ne može biti manji od šest mjeseci, odnosno dio kazne koji se treba izvršiti odmah ne smije prelaziti jednu polovinu kazne. Zakonodavac ne predviđa mogućnost primjene odredaba o uvjetnom otpustu na neuvjetovani dio kazne zatvora.⁵¹

Ako se počinitelj za vrijeme trajanja probacijskog perioda bude dobro vladao na način da ne čini nova kaznena djela ili da izvršava naložene mu obveze, izrečena kazna, odnosno uvjetovani dio kazne, neće se izvršiti. Ako se uvjetna osuda opozove, izrečena kazna bit će izvršena.⁵²

Iz navedenog je razvidno da je hrvatski zakonodavac bliži švicarskom nego austrijskom uređenju instituta djelomične uvjetne osude i da je u konačnici navedena odredba

⁴⁸ Prema raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku RH udio djelomične uvjetne osude u odnosu na ukupan broj izrečenih osuda iznosio je za 2013. godinu 0,006 %, za 2014. godinu 0,23 %, za 2015. godinu 0,47 % te za 2016. godinu 0,47 %.

⁴⁹ Art. 106. StGBSch (posljednja izmjena 1. rujna 2017.).

⁵⁰ Art 43. Paragraph 1. StGBSch.

⁵¹ Art. 43. Paragraph 2. i 3. StGBSch.

⁵² The execution of sentences and measures in Switzerland; An overview of the system and execution of sentences and measures in Switzerland for adults and juveniles, Federal Department of Justice and Police FDJP; Federal Office of Justice FOJ; Main Division of Criminal Law; Execution of Sentences and Measures Unit February 2010, p. 4.

švicarskog kaznenog zakona bila osnova za donošenje i uvođenje instituta djelomične uvjetne osude u naš kaznenopravni sustav, koju je naš zakonodavac u cijelosti i usvojio.⁵³

4. PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA KOD POVREDA NAJVAŽNIJIH KONVENCIJSKIH PRAVA POČINJENIH OD STRANE DRŽAVE IZRICANJEM KAZNENOPRAVNIH SANKCIJA NERAZMJERNIH TEŽINI UČINJENIH POVREDA

Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) u svojoj je praksi postavio jasan standard da situacije u kojima postoji očiti nerazmjer između težine počinjenog kaznenog djela i izrečene sankcije, kod povrede najbitnijih konvencijskih prava oštećenika (kao što su pravo na život iz čl. 2. i zabrana mučenja iz čl. 3.),⁵⁴ ujedno predstavljaju i povredu njegovih konvencijskih prava od strane države. Tako je u predmetu *Ali i Ayşe Duran protiv Turske*⁵⁵ ESLJP zauzeo stav da je okolnost očitog nerazmjera između izrečene kaznenopravne sankcije i težine počinjenog kaznenog djela zorni pokazatelj da država nije ispunila svoje pozitivne obveze koje proizlaze iz suštine odredaba čl. 2. i čl. 3. Konvencije. U navedenom slučaju, nakon stupanja na snagu novog Kaznenog zakona od 1. lipnja 2005., osuđeni policijski službenici nikada nisu izdržali izrečene kazne zatvora jer je njihovo izvršenje obustavljeno sukladno Zakonu br. 4616. ESLJP je već prije utvrdio da je u situacijama kada je državni službenik (*State agent*) optužen za kazneno djelo koje uključuje zlostavljanje od najveće važnosti da kazneni postupci i kazne ne budu podložni zastari, dok mjere poput dodjele amnestije ili pomilovanja ne bi smjele biti dopuštene.⁵⁶ Prema mišljenju ESLJP-a suspenzija izvršenja zatvorskih kazni izrečenih policijskim službenicima usporediva je s djelomičnom amnestijom, i to je mjera koja se ne može smatrati dopuštenom jer je *de facto* dovela do virtualne nekažnjivosti policijskih službenika unatoč postojanju osuđujuće presude.⁵⁷

U predmetu *Okkali protiv Turske*⁵⁸ podnositelj zahtjeva istaknuo je da nekažnjavanje osoba koje su ga mučile predstavlja suštinsku povredu prava iz čl. 3. Konvencije kao pozitivne obveze države da zaštiti fizičku i psihičku cjelovitost pojedinaca. Također podnositelj zahtjeva pozvao se na povredu prava na djelotvorni pravni lijek iz članka 13. Konvencije, uz obrazloženje da glavni cilj pravnih sredstava koja stoje na raspolaganju na nacionalnoj razini nije dobivanje odštete, nego utvrđenje kaznene i administrativne

⁵³ Informacije dostupne na: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201701010000/311.0.pdf>. Art. 43 Partially suspended sentences, Art. 44 General provisions Probationary period.

⁵⁴ Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.

⁵⁵ Presuda ESLJP-a *Ali i Ayşe Duran protiv Turske*, zahtjev br. 42942/02, presuda od dana 8. travnja 2008. (konačno 08/07/2008).

⁵⁶ Vidi *mutatis mutandis* presudu ESLJP-a *Abdulsamet Yaman protiv Turske*, zahtjev br. 32446/96, presuda od dana 2. studenog 2004. (konačna 02/02/2005), usporedi *Dujardin i ostali protiv Francuske*, zahtjev br. 16734/90 od dana 2. rujna 1991.

⁵⁷ Vidi *mutatis mutandis* presudu ESLJP-a *Kalan protiv Turske*, zahtjev br. 73561/01, presuda od dana 2. listopada 2001.

⁵⁸ Presuda ESLJP-a *Okkali protiv Turske*, zahtjev br. 52067/99, presuda od dana 17. listopada 2006. (konačno 12/02/2007).

odgovornosti počinitelja. U navedenom predmetu ESLJP je zaključio da policijski službenici koji su mučili podnositelja zahtjeva s ciljem ishođenja priznanja nisu bili suspendirani s dužnosti tijekom trajanja kaznenog postupka niti je protiv njih bio pokrenut disciplinski postupak, iako kazne koje su im izrečene nisu bile samo kazna zatvora nego i disciplinska mjera obustave dužnosti. Međutim izvršenje izrečenih kazni, koje je odgođeno, nedvojbeno potpada u kategoriju "mjera" koje su neprihvatljive sukladno praksi ESLJP-a, jer su rezultirale donošenjem neučinkovitih osuda, nerazmjernih težini povreda temeljnih konvencijskih prava žrtve. Nekažnjivost koja je uslijedila bila je dovoljan pokazatelj neučinkovitosti pravosudnog sustava da u dovoljnoj mjeri zaštiti pojedinca od kršenja apsolutne zabrane sadržane u čl. 3. Konvencije.

U predmetu *Nikolova i Velichkova protiv Bugarske*⁵⁹ podnositeljice zahtjeva žalile su se ESLJP-u na povrede iz čl. 2. i čl. 3. Konvencije te na neučinkovitost kaznene istrage i nedostatak adekvatne naknade za nastupjelu posljedicu oslanjajući se na povrede prava na pošteno suđenje iz čl. 6. te prava na djelotvoran pravni lijek iz čl. 13. Konvencije.

Prvi aspekt ispitivanja ESLJP-a odnosio se na pitanje je li naknada koju su primile podnositeljice zahtjeva bila dostatna naknada.⁶⁰ Drugi aspekt ispitivanja odnosio se na pitanje jesu li uvjetne kazne koje su izrečene policijskim službenicima na kraju pretjerano dugog kaznenog postupka bile dostatne za ispunjenje pozitivnih obveza države prema čl. 2. Konvencije. Zadaća ESLJP-a u ovom se pogledu sastojala od razmatranja jesu li i u kojoj mjeri nacionalni sudovi podvrgnuli predmet brižljivom preispitivanju predviđenom čl. 2. Konvencije. U domeni ESLJP-a nije bilo da odlučuje o stupnju individualne krivnje ili da utvrđuje odgovarajuće kazne počiniteljima, jer su to pitanja koja spadaju u isključivu nadležnost nacionalnog kaznenog suda. Međutim prema članku 19. Konvencije i sukladno načelu da Konvencija ima za cilj jamčiti ne teorijska ili iluzorna, nego praktična i djelotvorna prava, ESLJP mora osigurati da svaka država na adekvatan način štiti prava onih koji su pod njezinom jurisdikcijom. U situacijama kada je primjena prekomjerne sile (od strane policijskih dužnosnika) rezultirala smrtnim ishodom mora se posebno brižljivo ispitati je li država ispunila svoju pozitivnu dužnost prema čl. 2. kako bi osigurala pravo na život stavljajući na raspolaganje učinkovita pravna sredstva (u obliku kaznenopravnih odredaba, sankcioniranja počinitelja te ne dopuštajući da kaznena djela protiv života prođu nekažnjeno). Iz toga slijedi da, iako nacionalni sudovi imaju slobodu pri izboru odgovarajućih sankcija, ESLJP mora imati određenu moć preispitivanja i interveniranja u slučajevima očitog nerazmjera između težine počinjenog kaznenog djela i izrečene sankcije. Izricanjem uvjetnih kazni zatvora i bez ikakvih disciplinskih mjera nakon dugogodišnjeg vođenja kaznenog postupka država je zapravo stvorila "osjećaj

⁵⁹ Presuda ESLJP-a *Nikolova i Velichkova protiv Bugarske*, zahtjev br. 7888/03, presuda od dana 20. prosinca 2007. (konačno 20/03/2008).

⁶⁰ ESLJP je primijetio da slučajevi namjernog zlostavljanja koji su rezultirali smrću predstavljaju kršenje odredaba čl. 2., što nipošto ne može biti otklonjeno isključivo putem dodjele novčane naknade. Mogućnost traženja i primanja novčane naknade samo je jedan dio mjera potrebnih za pružanje pravne zaštite za slučaj smrti uslijed namjernog zlostavljanja od strane državnih službenika.

nekažnjivosti" policijskih službenika i njihovu "nadu da će sve biti pokriveno" te je na takav način dovela do povrede konvencijskih prava podnositelja zahtjeva.

5. ISTRAŽIVANJE I PRAKSA SUDOVA U POGLEDU PRIMJENE INSTITUTA DJELOMIČNE UVJETNE OSUDE

U ovom poglavlju autorica analizira podatke Državnog zavoda za statistiku RH u pogledu učestalosti primjene instituta uvjetne osude i djelomične uvjetne osude. S obzirom na to da je naglasak rada na institutu djelomične uvjetne osude, autorica se u radu fokusira upravo na navedeni institut, dok je prikaz zastupljenosti uvjetne osude dan samo komparativno radi vizualne konture učestalosti primjene navedenih instituta u praksi.

Slijedi prikaz zastupljenosti izricanja djelomične uvjetne osude na Općinskom sudu u Splitu, u pogledu kojega je autorica provela analizu sudskih presuda donesenih u razdoblju od stupanju na snagu KZ/11 od 1. siječnja 2013., kada je uveden institut djelomične uvjetne osude, do lipnja 2016. god.

Na kraju ovog poglavlja autorica daje prikaz odluka Vrhovnog suda RH donesenih povodom postupka po žalbi te povodom izvanrednog pravnog lijeka – izvanredno preispitivanje pravomoćne presude u postupcima u kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda, a koji se odnose na vremensko razdoblje od stupanja na snagu KZ/11 od 1. siječnja 2013. godine.

5.1. Analiza podataka Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske

Raspoloživi podaci Državnog zavoda za statistiku RH ne prate novo zakonsko uređenje instituta uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u pogledu formalnih uvjeta njihove primjene. Slijedom iznesenoga navedeni podaci samo su okvirni jer statistički obuhvaćaju kazne zatvora od 30 dana do dvije godine u odnosu na uvjetnu osudu, odnosno od dvije godine do tri godine za djelomičnu uvjetnu osudu.

Tablica 2. Učestalost izricanja uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u 2013. godini u odnosu na pojedinačne izrečene kazne zatvora do tri godine⁶¹

Izrečena kazna zatvora	Kazna zatvora	Uvjetna osuda	Postotak primjene uvjetne osude ⁶²	Djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude ⁶³
2-3 godine	227	-	-	1	0,44 %
1-2 godine	1144	405	35,4 %	-	-
6-12 mjeseci	6175	4902	79,38 %	-	-
3-6 mjeseci	5935	4954	83,47 %	-	-
2-3 mjeseca	1751	1661	94,86 %	-	-
1-2 mjeseca	181	174	96,13 %	-	-
30 dana	89	86	96,63 %	-	-
Ukupno izrečene kazne zatvora DO 3 GOD.	15.502	12.182	78,58 %	1	0,0064 %
Ukupno izrečene kazne zatvora	16.617	-	73,31 %	-	0,00601 %

Prvim danom 2013. godine započela je primjena KZ/11, a samim time i primjena novog instituta djelomične uvjetne osude. Kao što je razvidno iz tablice, u 2013. god. djelomična uvjetna osuda izrečena je samo jednom, i to za kazneno djelo protiv zdravlja ljudi - neovlaštena proizvodnja i promet drogama, čl. 190. st. 2. U ukupnoj strukturi osuda postotak izricanja djelomične uvjetne osude iznosio je neznatnih 0,006 %, dok je u odnosu na izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije do tri godine iznosio 0,44 %.

Tablica 3. Učestalost izricanja uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u 2014. godini u odnosu na pojedinačne izrečene kazne zatvora do tri godine⁶⁴

Izrečena kazna zatvora	Kazna zatvora	Uvjetna osuda	Postotak primjene uvjetne osude	Djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude
2-3 godine	246	-	-	35	14,23 %
1-2 godine	956	325	34 %	-	-

⁶¹ Autorica je sama izradila tablični prikaz sukladno raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku RH, Statistička izvješća br. 1528, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013., str. 112 i 113.

⁶² Postotak primjene uvjetne osude prikazuje se za pojedine izrečene kazne zatvora kako su navedene u tabličnom prikazu.

⁶³ Postotak primjene djelomične uvjetne osude prikazan je u odnosu na izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije do tri godine.

⁶⁴ Autorica je sama izradila tablični prikaz sukladno raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku RH Statistička izvješća br. 1551, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014., str. 112 i 113.

6-12 mjeseci	6459	4665	72,22 %	-	-
3-6 mjeseci	5114	4423	86,49 %	-	-
2-3 mjeseca	1207	1055	87,41 %	-	-
1-2 mjeseca	59	50	84,74 %	-	-
30 dana	15	15	100 %	-	-
Ukupno izrečene kazne zatvora DO 3 GOD.	14.056	10.533	74,93 %	35	0,25 %
Ukupno izrečene kazne zatvora	14.888	-	70,75 %	-	0,23 %

Tablica za 2014. godinu pokazuje da su se sudovi „uhodali“ u pogledu primjene instituta djelomične uvjetne osude i da se, u odnosu na raniju godinu, bilježi popriličan „skok“. Djelomična uvjetna osuda izrečena je u trideset i pet slučajeva, što je udio djelomične uvjetne osude u odnosu na izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije do tri godine povećalo na 14,23 %. Udio djelomične uvjetne osude u ukupnoj strukturi osuda i dalje je neznatan i iznosio je 0,23 %. Kaznena djela iz pojedinih glava Kaznenog zakona za koja je izrečena djelomična uvjetna osuda prikazana su u tablici koja slijedi.

Tablica 4. Učestalost primjene djelomične uvjetne osude kod izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine za 2014. godinu prema pojedinim glavama Kaznenog zakona

Kaznena djela	Izrečene kazne zatvora u trajanju od 2-3 godine	Izrečena djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude u odnosu na izrečene kazne zatvora u trajanju od 2 do 3 god.
Protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva	3	1	33,33 %
Protiv života i tijela	20	4	20 %
Protiv zdravlja ljudi	68	9	13,23 %
Protiv sigurnosti prometa	14	5	35,71 %
Protiv imovine	102	12	11,76 %
Protiv službene dužnosti	4	2	50 %
Protiv javnog reda	5	2	40 %
UKUPNO	216	35	16,2 %

Analiza gore navedene tablice za 2014. godinu pokazuje da je djelomična uvjetna osuda najviše puta izrečena kod kaznenih djela protiv imovine i protiv zdravlja ljudi, ali je u odnosu na ukupan broj izrečenih sankcija kod pojedinih kategorija kaznenih djela razvidan najveći postotak izricanja djelomične uvjetne osude kod kaznenih djela protiv službene dužnosti (zloraba položaja i ovlasti, čl. 291. st. 2., te primanje mita, čl. 293. st. 1.), protiv javnog reda (protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj,

čl. 326. st. 1.) te protiv sigurnosti prometa (izazivanje prometne nesreće u cestovnom prometu, čl. 227. st. 1., st. 4. i st. 5.).

Tablica 5. Učestalost izricanja uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u 2015. godini u odnosu na pojedinačne izrečene kazne zatvora do tri godine⁶⁵

Izrečena kazna zatvora	Kazna zatvora	Uvjetna osuda	Postotak primjene uvjetne osude	Djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude
2-3 godine	196	-	-	59	30,10 %
1-2 godine	870	395	45,40 %	-	-
6-12 mjeseci	6172	4961	80,34 %	-	-
3-6 mjeseci	3806	3497	91,88 %	-	-
2-3 mjeseca	743	703	94,62 %	-	-
1-2 mjeseca	25	21	84 %	-	-
30 dana	7	6	86 %	-	-
Ukupno izrečene kazne zatvora DO 3 GOD.	11.819	9583	81,08 %	59	0,49 %
Ukupno izrečene kazne zatvora	12.552	-	76,35 %	-	0,47 %

U 2015. godini udio djelomične uvjetne osude u ukupnoj strukturi osuda iznosio je 0,47 %, tj. s obzirom na ukupan broj izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine porastao je u odnosu na ranije razdoblje 2014. godine s 14,23 % na 30,1 %.

Kaznena djela kod kojih je primijenjen institut djelomične uvjetne osude u 2015. godini prikazana su u tablici koja slijedi.

Tablica 6. Učestalost primjene djelomične uvjetne osude kod izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine za 2015. godinu prema pojedinim glavama Kaznenog zakona

Kaznena djela	Izrečene kazne zatvora u trajanju od 2-3 godine	Izrečena djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude
Protiv života i tijela	17	3	17,65 %
Protiv osobne slobode	3	2	66,67 %
Protiv spolne slobode	6	2	33,33 %
Protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	4	2	50 %
Protiv zdravlja ljudi	45	13	28,89 %

⁶⁵ Autorica je sama izradila tablični prikaz sukladno raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku RH, Statistička izvješća br. 1576, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015., str. 126 i 127.

Protiv sigurnosti prometa	11	1	9,09 %
Protiv imovine	83	26	31,32 %
Protiv gospodarstva	14	5	35,71 %
Protiv krivotvorenja	2	2	100 %
Protiv službene dužnosti	4	1	25 %
Protiv javnog reda	3	2	66,67 %
UKUPNO	192 ⁶⁶	59	30,73 %

Analiza tablice za 2015. godinu pokazuje da je djelomična uvjetna osuda najviše puta izrečena kod kaznenih djela protiv imovine i protiv zdravlja ljudi, ali je u odnosu na ukupan broj izrečenih sankcija kod pojedinih kategorija kaznenih djela razvidan najveći postotak izricanja djelomične uvjetne osude kod kaznenih djela protiv krivotvorenja (krivotvorenje isprave, čl. 278. st. 1.), protiv osobne slobode (prijetnja, čl. 139. st. 2. i st. 3.) te protiv javnog reda (protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, čl. 326. st. 1.).

Tablica 7. Učestalost izricanja uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u 2016. godini u odnosu na pojedinačne izrečene kazne zatvora do tri godine⁶⁷

Izrečena kazna zatvora	Kazna zatvora	Uvjetna osuda	Postotak primjene uvjetne osude	Djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude
2-3 godine	162	-	-	63	38,89 %
1-2 godine	838	457	54,53 %	-	-
6-12 mjeseci	6707	5382	80,24 %	-	-
3-6 mjeseci	4286	3932	91,74 %	-	-
2-3 mjeseca	735	700	95,24 %	-	-
1-2 mjeseca	20	19	95 %	-	-
30 dana	6	6	100 %	-	-
Ukupno izrečene kazne zatvora DO 3 GOD.	12.754	10.493	82,27 %	63	0,49 %
Ukupno izrečene kazne zatvora	13.412	-	78,23 %	-	0,47 %

⁶⁶ Kazne zatvora u trajanju od dvije do tri godine još su izrečene za kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva (dva slučaja), protiv braka, obitelji i djece (jedan slučaj) te protiv intelektualnog vlasništva (jedan slučaj), ali kako nije primijenjena djelomična uvjetna osuda, nisu uvrštene u tablični prikaz.

⁶⁷ Autorica je sama izradila tablični prikaz sukladno raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku RH, Statistička izvješća br. 1605, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016., str. 124 i 125.

U godini 2016. udio djelomične uvjetne osude u ukupnoj strukturi osuda iznosio je 0,47 %, kao i u ranije promatranom razdoblju 2015. godine. U odnosu na izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije do tri godine djelomična uvjetna osuda izrečena je u 38,89 % slučajeva. Kaznena djela kod kojih je primijenjen institut djelomične uvjetne osude u 2016. godini prikazana su u tablici koja slijedi.

Tablica 8. Učestalosti primjene djelomične uvjetne osude kod izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine za 2016. godinu prema pojedinim glavama Kaznenog zakona

Kaznena djela	Izrečene kazne zatvora u trajanju od 2-3 godine	Izrečena djelomična uvjetna osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude
Protiv života i tijela	20	5	25 %
Protiv spolne slobode	8	2	25 %
Protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	5	4	80 %
Protiv braka, obitelji i djece	2	1	50 %
Protiv zdravlja ljudi	30	17	56,67 %
Protiv sigurnosti prometa	5	1	20 %
Protiv imovine	66	25	37,88 %
Protiv gospodarstva	15	5	33,33 %
Protiv krivotvorenja	3	1	33,33 %
Protiv službene dužnosti	3	2	66,67 %
UKUPNO	157	63	40,13 %

Kao i u ranijim promatranim razdobljima, nastavljen je trend najčešćeg izricanja djelomične uvjetne osude kod kaznenih djela protiv imovine te protiv zdravlja ljudi, ali s obzirom na pojedinačne izrečene kazne u postotku primjene djelomične uvjetne osude prednjače kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (iskorištavanje djece za pornografiju, čl. 163. st. 1 i st. 2.), protiv službene dužnosti (zlouporaba položaja i ovlasti, čl. 291. st. 2., i davanje mita, čl. 294. st. 1.) te protiv zdravlja ljudi (neovlaštena proizvodnja i promet droga, čl. 190. st. 1., st. 2. i st. 6.).

Tablica 9. Postotak primjene djelomične uvjetne osude u odnosu na izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije do tri godine te u odnosu na ukupan broj osuda⁶⁸

Godina	Broj izrečenih djelomičnih uvjetnih osuda	Postotak primjene djelomične uvjetne osude kod izrečenih kazni zatvora u trajanju od 2 do 3 godine	Postotak primjene djelomične uvjetne osude u odnosu na ukupan broj osuda
2013.	1	0,44 % (227) ⁶⁹	0,006 % (16.617) ⁷⁰
2014.	35	14,23 % (246)	0,23 % (14.888)
2015.	59	30,1 % (196)	0,47 % (12.552)
2016.	63	38,89 % (162)	0,47 % (13.412)

Može se zaključiti da institut djelomične uvjetne osude bilježi tendenciju rasta u primjeni kroz promatrana razdoblja kako u udjelu ukupno izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine tako i u ukupnoj strukturi osuda. Slijedom iznesenoga može se očekivati da će se takav trend nastaviti i u 2017. godini. Poučeni iskustvom adaptacije i primjene instituta djelomične uvjetne osude u komparativnim zakonodavstvima, posebice austrijskom, možemo predvidjeti relativno stabilan udio zastupljenosti, ali i polagani trend rasta primjene instituta djelomične uvjetne osude u praksi hrvatskih sudova.

5.2. Djelomična uvjetna osuda kroz praksu Općinskog suda u Splitu

Na temelju analize raspoloživih spisa sudaca Općinskog suda u Splitu, ukupno pedeset i četiri presude donesene u promatranom vremenskom razdoblju od 2013. godine do lipnja 2016. godina, možemo zaključiti da je institut djelomične uvjetne osude za suce Općinskog suda u Splitu još uvijek novitet, iako je njegova primjena uvedena stupanjem na snagu KZ/11 od 1. siječnja 2013. godine. Mišljenja sudaca u pogledu djelomične uvjetne osude podijeljena su. Dok manjina nije pobornik instituta djelomične uvjetne osude te smatraju da će ona teško zaživjeti u praksi, jer težina izrečene kazne u trajanju duljem od godine dana zahtijeva bezuvjetno kažnjavanje, a ne „gledanje kroz prste“ počinitelju, s obzirom na to da ne postoji prognoza dobrog ponašanja počinitelja u budućnosti, čemu u prilog govori i priroda počinjenog kaznenog djela, većina sudaca pozitivno je prihvatila ovaj institut smatrajući ga jako dobrim u situacijama kada nema mjesta izricanju uvjetne osude, ali ipak počinitelj „ne zaslužuje“ osudu na bezuvjetnu kaznu zatvora. Možemo reći da institut djelomične uvjetne osude služi kao svojevrsni „korektiv“ kazni za srednje teška kaznena djela, jer se uvjetna osuda izmjenama kaznenog zakona ograničila isključivo na

⁶⁸ Autorica je izradila tablični prikaz sukladno raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku RH za godinu 2013., 2014., 2015. i 2016.

⁶⁹ Broj u zagradama odnosi se na ukupan broj izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine u promatranom razdoblju.

⁷⁰ Broj u zagradama odnosi se na ukupan broj osuda u promatranom razdoblju.

„lakša“ kaznena djela, kao svojevrsno „osvještenje“ počinitelja, koji će izricanjem bezuvjetne kazne u jednom dijelu osjetiti realnost kaznenog sustava i izvjesnost kazne zbog počinjenog kaznenog djela, čime ga se potiče na uzorno ponašanje u budućnosti, što je i svrha kažnjavanja predviđena Kaznenim zakonom. Iz analiziranih presuda nije razvidno kojom su se okolnošću suci rukovodili prilikom donošenja odluke o duljini trajanja vremena provjeravanja. Ni sami suci nisu ponudili ujednačeni odgovor, ali on bi se mogao podvesti pod slobodnu procjenu i sudačko iskustvo, koje varira od slučaja do slučaja.

U tablici koja slijedi dat je prikaz kaznenih dijela za koja je izrečena djelomična uvjetna osuda u promatranom razdoblju od početka 2013. god. do zaključno s lipnjem 2016. god.

Tablica 10. Učestalost izricanja djelomične uvjetne osude kroz praksu Općinskog suda u Splitu⁷¹

Kazneno djelo	2013. god.	2014. god.	2015. god.	2016. god.	UKUPNO izrečene djelomične uvjetne osude	Postotak primjene
čl. 118. st. 1.	-	1	-	1	2	3,70 %
čl. 136. st. 3.	-	-	2	1	3	5,56 %
čl. 154. st. 1.	-	1	-	-	1	1,85 %
čl. 190. st. 2.	3	8	8	7	26	48,15 %
čl. 218. st. 1.	-	-	1	-	1	1,85 %
čl. 224. st. 4.	-	1	-	-	1	1,85 %
čl. 228. st. 1.	-	-	-	1	1	1,85 %
čl. 229. st. 1.	1	4	4	1	10	18,50 %
čl. 233. st. 1.	-	2	-	-	2	3,70 %
čl. 247. st. 2.	-	1	-	-	1	1,85 %
čl. 272. st. 3.	-	1	1	-	1	1,85 %
čl. 278. st. 3.	-	-	-	-	1	1,85 %
čl. 293. st. 2.	-	-	1	-	1	1,85 %
čl. 314. st. 2.	-	-	1	-	1	1,85 %
čl. 315. st. 4.	-	-	2	-	2	3,70 %
UKUPNO izrečene djelom. uvjetne osude	4	19	20	11	54	100 %

⁷¹ Teška tjelesna ozljeda (čl. 118.); protupravno oduzimanje slobode (čl. 136.); teška kaznena djela protiv spolne slobode (čl. 154.); neovlaštena proizvodnja i promet drogama (čl. 190.); uništenje, oštećenje ili zlouporaba znakova za opasnost (čl. 218.); ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom (čl. 224.); krađa (čl. 228.); teška krađa (čl. 229.); pronevjera (čl. 233.); prijevarena u gospodarskom poslovanju (čl. 247.); zlouporaba naprava (čl. 272.); krivotvorenje isprava (čl. 278.); primanje mita (čl. 293.); prisila prema službenoj osobi (čl. 314.); napad na službenu osobu (čl. 315.).

Iz tabličnog prikaza razvidno je da praksa izricanja djelomične uvjetne osude na Općinskom sudu u Splitu ne korespondira s podacima Državnog zavoda za statistiku RH. Razlog leži u činjenici da suci Općinskog suda u Splitu izriču djelomičnu uvjetnu osudu kod osuda na kaznu zatvora u trajanju (dužem) od godinu dana i (najčešće) kraćem od dvije godine,⁷² dok Državni zavod za statistiku RH djelomičnu uvjetnu osudu zavodi pod visinu zatvorske kazne u trajanju od dvije do tri godine zatvora. Iako se zastupljenost izricanja djelomične uvjetne osude na Kaznenom odjelu Općinskog suda u Splitu svodi na tek nekoliko spisa godišnje po sucu pojedincu, to je ipak znatno veći broj negoli to pokazuju podaci Državnog zavoda za statistiku RH, koji zbog neusklađenosti visine izrečenih kazni zatvora s novim zakonodavnim uređenjem instituta uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u pogledu formalnih uvjeta njihove primjene ne daju realni prikaz.

Djelomična uvjetna osuda najčešće se izricala kod kaznenih djela protiv zdravlja ljudi (čl. 190. Neovlaštena proizvodnja i promet drogama) te kaznenih djela protiv imovine (čl. 229. Teška krađa). Dapače, u 2013. godini, kada je stupanjem na snagu KZ/11 uvedena djelomična uvjetna osuda, ona je izrečena samo za ta dva kaznena djela.

Kako je vidljivo iz tablice, u 2014. godini broj izrečenih djelomičnih uvjetnih osuda povećao se te se proširio krug kaznenih djela za koja je djelomična uvjetna osuda izrečena. Trend porasta primjene novouvedenog instituta nastavljen je i u 2015. godini.⁷³ Pretpostavlja se da će sličan trend laganog porasta donošenja presuda kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda biti nastavljen i u 2016. godini.

S obzirom na to da je djelomična uvjetna osuda najčešće izricana za kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i promet drogama, čl. 190. st. 2., presude koje se odnose na predmetno kazneno djelo detaljnije su analizirane u tablici koja slijedi.

⁷² Na Općinskom sudu u Splitu u 70,37 % slučajeva djelomična uvjetna osuda izrečena je kod osuda na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, ali manje od dvije godine, dok je u 29,63 % slučajeva izrečena kod osuda na kaznu zatvora u trajanju od dvije do tri godine.

⁷³ Drugostupanjski sudovi također mogu izreći djelomičnu uvjetnu osudu preinakom pobijane presude suda prvog stupnja u odluci o kaznenoj sankciji. Primjer: presudom Općinskog suda u Splitu broj K-29415 sud je počinitelja proglasio krivim za kazneno djelo iz čl. 190. st. 2. te za kazneno djelo iz čl. 331. st. 1. KZ/11 i osudio ga na jedinstvenu (bezuvjetnu) kaznu zatvora u trajanju od dvije godine. Županijski je sud presudom KŽ-497/15 preinačio pobijanu presudu suda prvog stupnja u odluci o kaznenoj sankciji na način da je prihvatio izrečenu kaznu zatvora suda prvog stupnja u trajanju od dvije godine, ali je temeljem čl. 57. na izrečenu kaznu zatvora primijenio djelomičnu uvjetnu osudu na način da se kazna zatvora u trajanju od jedne godine ima izvršiti, a preostali dio kazne zatvora u trajanju od jedne godine neće se izvršiti ako okrivljenik u roku provjeravanja od tri godine ne počini neko novo kazneno djelo.

Tablica 11. Visine izrečenih kazni zatvora i trajanje roka provjeravanja kod izrečenih djelomičnih uvjetnih osuda za kazneno djelo neovlaštena proizvodnja i promet drogama, čl. 190. st. 2. KZ/11

Kazneno djelo	Izrečena kazna zatvora	Bezuvjetni dio kazne zatvora	Uvjetovani dio kazne zatvora	Rok provjeravanja	Datum objave presude
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 2 mj.	8 mj.	6 mj.	3 god.	16. svibnja 2013.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 6 mj.	9 mj.	9 mj.	3 god.	15. studenog 2013.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 6 mj.	9 mj.	9 mj.	3 god.	15. studenog 2013.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 4 mj.	6 mj.	10 mj.	3 god.	21. veljače 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god.	6 mj.	6 mj.	3 god.	7. ožujka 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god.	6 mj.	6 mj.	2 god.	10. ožujka 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 2 mj.	6 mj.	8 mj.	3 god.	10. ožujka 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 2 mj.	6 mj.	8 mj.	2 god.	17. travnja 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 6 mj.	6 mj.	1 god.	3 god.	14. svibnja 2014.
Čl. 190. st. 2.	2 god. i 2 mj.	10 mj.	1 god. i 4 mj.	4 god.	25. rujna 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 6 mj.	8 mj.	10 mj.	3 god.	7. studenog 2014.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 6 mj.	7 mj.	11 mj.	3 god.	28. svibnja 2015.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 2 mj.	7 mj.	7 mj.	3 god.	9. lipnja 2015.
Čl. 190. st. 2.	2 god.	1 god.	1 god.	3 god.	19. lipnja 2015.
Čl. 190. st. 2.	2 god.	1 god.	1 god.	3 god.	14. rujna 2015.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 3 mj.	7 mj.	8 mj.	4 god.	29. rujna 2015.
Čl. 190. st. 2.	2 god. i 10 mj.	1 god. i 5 mj.	1 god. i 5 mj.	5 god.	29. rujna 2015.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 4 mj.	6 mj.	10 mj.	4 god.	11. prosinca 2015.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 2 mj.	6 mj.	8 mj.	3 god.	11. prosinca 2015.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 2 mj.	7 mj.	7 mj.	3 god.	19. siječnja 2016.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 4 mj.	6 mj.	10 mj.	3 god.	22. siječnja 2016.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 9 mj.	9 mj.	1 god.	3 god.	28. siječnja 2016.
Čl. 190. st. 2.	2 god. i 2 mj.	1 god.	1 god. i 2 mj.	4 god.	22. travnja 2016.
Čl. 190. st. 2.	1 god. i 6 mj.	8 mj.	10 mj.	3 god.	26. travnja 2016.
Čl. 190. st. 2.	2 god. i 11 mj.	1 god. i 5 mj.	1 god. i 6 mj.	3 god.	11. svibnja 2016.
Čl. 190. st. 2.	2 god.	1 god.	1 god.	4 god.	2. lipnja 2016.

Raspon izrečenih kazni zatvora za kazneno djelo iz čl. 190. st. 2. bliži je donjoj granici izricanja djelomične uvjetne osude, najčešće osuda na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i dva mjeseca (23,1 %) te osuda na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci (23,1 %). U samo jednom slučaju izrečena je kazna zatvora pri samom vrhu gornje granice u trajanju od dvije godine i jedanaest mjeseci. Vrijeme provjeravanja najčešće se određuje u trajanju od tri godine (69,23 %), zatim u trajanju od četiri godine (19,23 %), a nešto rjeđe u trajanju od dvije (7,69 %) ili pak pet godina (3,85 %). Ne postoji ujednačeni

obrazac pri određivanju trajanja vremena provjeravanja, što je razvidno iz sudskih presuda prikazanih u ovom tabličnom prikazu.⁷⁴

Ono što se ne može ne zamijetiti, a nije omaška, jesu dvije situacije u kojima je sud presudom izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, ali spram počinitelja nije primijenio uvjetnu osudu, nego je izrečenu kaznu djelomično uvjetovao.⁷⁵ Naime u praksi nisu strane situacije da Državno odvjetništvo predloži, a sudovi izreknu djelomičnu uvjetnu osudu kod osude na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Zakonodavac je vrlo decidan pri postavljanju formalnih uvjeta za izricanje uvjetne osude, odnosno djelomične uvjetne osude, i ne ostavlja praznine koje bi eventualno mogle rezultirati takvim slučajevima u praksi, no ipak sudska nam praksa pokazuje da postoje slučajevi u kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda u situacijama kada bi sud mogao izreći uvjetnu osudu, jer se radilo o osudama na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Ovdje se nedvojbeno radi o pogrešnoj primjeni Kaznenog zakona, pa nije poznato kako se na povredu zakona nije pozvala obrana u žalbenim razlozima s obzirom na to da se radi o pravomoćnim presudama. S pravnog aspekta to pridonosi pravnoj nesigurnosti kad nedvojbeno čiste situacije, za eventualnu primjenu uvjetne osude, sudovi po svojoj volji modificiraju primjenom djelomične uvjetne osude. To može utabati put prema modifikaciji primjene djelomične uvjetne osude, što je svakako nedopustivo. Takva se „omaška“ ne može pripisati samo sudovima prvog stupnja, jer i žalbeni sudovi preinakom prvostupanjske presude u dijelu koji se odnosi na kaznu znaju preinačiti izrečenu kaznu zatvora na visinu od godinu dana zadržavajući pritom primjenu instituta djelomične uvjetne osude, za koji s obzirom na visinu izrečene kazne više nema mjesta.⁷⁶

⁷⁴ Primjerice za isto kazneno djelo u jednom je slučaju okrivljeniku izrečena kazna zatvora u trajanju od dvije godine i deset mjeseci s rokom provjeravanja od pet godina, dok je u drugom slučaju okrivljeniku izrečena kazna zatvora u trajanju od dvije godine i jedanaest mjeseci s rokom provjeravanja od tri godine. Razlike u bezuvjetno izrečenoj kazni nema (u oba slučaja bezuvjetne kazne zatvora iznosile su godinu i pet mjeseci), ali je razlika kod vremena provjeravanja očita.

⁷⁵ Presudom Općinskog suda u Splitu broj Kml-221/10 sud je počinitelja proglasio krivim za kazneno djelo iz čl. 154. st. 1., a u svezi s čl. 152. st. 1. i st. 3., te ga osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Temeljem čl. 57. u svezi s čl. 56. KZ/11 sud je spram okrivljenika primijenio djelomičnu uvjetnu osudu na način da se dio izrečene kazne u trajanju od šest mjeseci ima izvršiti, dok se preostali dio od šest mjeseci neće izvršiti ako u vremenu provjeravanja od dvije godine okrivljenik ne počini novo kazneno djelo. Istovjetna je i presuda Općinskog suda u Splitu broj K-383/13, u kojoj je sud počinitelja osudio zbog kaznenog djela iz čl. 190. st. 2. KZ/11 te mu izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Temeljem čl. 57. u svezi s čl. 56. KZ/11 spram okrivljenika je primijenio djelomičnu uvjetnu osudu na način da se dio izrečene kazne u trajanju od šest mjeseci ima izvršiti, dok se preostali dio od šest mjeseci neće izvršiti ako u vremenu provjeravanja od dvije godine okrivljenik ne počini novo kazneno djelo.

⁷⁶ Presudom Općinskog suda u Splitu broj K-598/13 sud je počinitelja proglasio krivim za kazneno djelo iz čl. 190. st. 2., a u svezi sa st. 1. KZ/11, te ga osudio na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i dva mjeseca. Županijski je sud u Splitu presudom broj Kž-263/14, odlučujući o žalbi optuženika, preinačio prvostupanjsku presudu u odluci o kaznenoj sankciji na način da je okrivljenika osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine te primjenom čl. 57. KZ/11 izrekao djelomičnu uvjetnu osudu na način da se dio kazne na koju je optuženik osuđen u trajanju od šest mjeseci ima izvršiti, dok se preostali dio kazne u trajanju od šest mjeseci neće izvršiti ukoliko okrivljenik u roku provjeravanja od tri godine ne počini neko novo kazneno djelo.

5.3. Djelomična uvjetna osuda kroz praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Autorica je analizirala odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske donesene povodom postupka po žalbi te povodom izvanrednog pravnog lijeka – izvanredno preispitivanje pravomoćne presude – u postupcima u kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda, a koje se odnose na vremensko razdoblje od stupanja na snagu KZ/11 od 1. siječnja 2013. godine nadalje.⁷⁷ Uvidom u ukupno 163 presude razvidno je da je Vrhovni sud Republike Hrvatske, postupajući kao drugostupanjski povodom žalbe, u 78 slučajeva odbio žalbe žalitelja i potvrdio prvostupanjsku presudu kojom je izrečena djelomična uvjetna osuda, dok je u 14 slučajeva ukinuo pobijanu presudu i predmet uputio prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku. Što se tiče donošenja odluka povodom izvanrednog pravnog lijeka – izvanredno preispitivanje pravomoćne presude – Vrhovni je sud Republike Hrvatske u 23 slučaja odbio kao neosnovan zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, a u dva je slučaja utvrdio da je zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude osnovan te je predmet uputio drugostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.⁷⁸ Slijedom iznesenoga, razvidno je da presude kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda najčešće bivaju potvrđene od strane Vrhovnog suda, što nam pokazuje da se institut djelomične uvjetne osude polako, ali sigurno integrirao u praksu hrvatskih kaznenih sudova.

⁷⁷ <http://www.iusinfo.hr/Default.aspx>, raspoloživi podaci odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske u predmetima s izrečenom djelomičnom uvjetnom osudom, zaključno s listopadom 2016.

⁷⁸ Tablica 12. Odluke Vrhovnog suda RH povodom postupka po žalbi te povodom izvanrednog pravnog lijeka - izvanredno preispitivanje pravomoćne presude u predmetima u kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda

VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE	
Vrsta odluke	Broj donesenih odluka
Potvrđena prvostupanjska presuda	78
Odbija se kao neosnovan zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude	23
Preinaka pobijane presude u pravnoj oznaci djela	8
Preinaka pobijane presude u odluci o kaznenoj sankciji	38
Presuda se ukida i predmet vraća na ponovno suđenje	16
UKUPNO DONESENIH ODLUKA	163

Autorica je sama oblikovala tablicu prema podacima do kojih je došla analizom odluka Vrhovnog suda RH donesenih povodom postupka po žalbi te povodom izvanrednog pravnog lijeka – izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, u predmetima u kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda.

6. ZAKLJUČAK

Normiranjem uvjetne osude u kontekstu sustava kaznenopravnih sankcija i uvođenjem djelomične uvjetne osude napravljeni su pomaci da navedeni instituti, sukladno svojoj normativnoj strukturi, nađu svoje mjesto pod okriljem modificirane kazne, kao svojevrsna važna alternativa kratkotrajnim kaznama zatvora. Normiranje instituta djelomične uvjetne osude posljedica je potrebe za popunjavanjem „praznine“ nastale reduciranjem primjene uvjetne osude na slučajeve iznimno kratkih kazni zatvora, a koje se izmjenama kaznenog zakona vežu za izrečenu kaznu zatvora do godinu dana ili novčanu kaznu. Navedeno je postavilo pitanje pravne regulacije situacija koje traže nešto stroži oblik uvjetnog kažnjavanja, a opet blaži od same bezuvjetne kazne. Mogli bismo reći da je „ciljano“ područje primjene novouvedenog instituta djelomične uvjetne osude tzv. srednje teški kriminal, koji opravdava primjenu tog instituta sukladno načelu razmjernosti, koje proklamira primjenu blaže mjere u odnosu na težu, koja stoji na raspolaganju ako se blažom mjerom može postići ista svrha kažnjavanja. Ne smijemo smetnuti s uma da to što je djelomična uvjetna osuda *in abstracto* lakša od bezuvjetne kazne ne znači da je ona lakša i *in concreto* te da podrazumijeva niži stupanj represije, pogotovo ako uzmemo u obzirom mogućnost nametanja posebnih obveza uz zaštitni nadzor kojima se u većoj mjeri zadire u privatnost pojedinca te okolnost da se ona u uvjetovanom dijelu kazne može opozvati. Cilj instituta djelomične uvjetne osude trebao bi biti i rasterećenje zatvorskog sustava, dok sadržajno naglašava specijalnopreventivnu svrhu, koja se temelji na povjerenju iskazanom počinitelju da će se svojevrijedno i vlastitim naporima vratiti na pravi put i poštovati zakone.

Načelni stav ESLJP-a da primjena uvjetne osude kao kaznenopravne sankcije u situacijama kada je neproporcionalna povredi najbitnijih konvencijskih prava žrtve (zajamčenih čl. 2. i čl. 3.) ujedno predstavlja i povredu njezinih konvencijskih prava od strane države sve više afirmira vođenje računa o pravima i zaštiti žrtve te primjenu represivnijih mehanizama zaštite. Stoga bi u nabranju sadržaja svrhe kažnjavanja bilo opravdano i svrhovito staviti i zaštitu temeljnih prava žrtve kaznenog djela, kao i unutar materijalnih pretpostavaka uvjetne osude inkorporirati da se ona ne može primijeniti ako bi njezina primjena bila nerazmjerna pravu na život ili pravu na tjelesni integritet žrtve.

Podaci Državnog zavoda za statistiku RH pokazuju da institut djelomične uvjetne osude bilježi tendenciju rasta kako u udjelu ukupno izrečenih kazni zatvora u trajanju od dvije do tri godine tako i u ukupnoj strukturi osuda. Koliko će i u kojoj mjeri sudovi prihvatiti i primjenjivati institut djelomične uvjetne osude u velikoj mjeri ovisi i o samom sucu koji sudi u konkretnom predmetu, jer sudska praksa pokazuje da su mišljenja sudaca u pogledu instituta djelomične uvjetne osude podijeljena, barem kada su u pitanju suci kaznenog odjela Općinskog suda u Splitu. Nedvojbeno je da je institut djelomične uvjetne osude ponudio najadekvatnije rješenje u situacijama koje ne trpe samu prijetnju kaznom, ali svrha kažnjavanja ne traži ni bezuvjetno izvršenje kazne zatvora. Koliko je uvjetovanje dijela kazne zatvora adekvatno u ozračju tendencije redukcije izricanja kratkotrajnih kazni zatvora možemo tek naslutiti. Počinitelj će djelomičnim uvjetovanjem kazne na

kraće vrijeme osjetiti surovost zatvorskog sustava, koji bi na njega trebao imati šok-terapijski efekt u smislu poticajnog djelovanja na buduće dobro vladanje, što je u ozračju visokopostotnog udjela zastupljenosti uvjetne osude novitet koji svakako treba pozdraviti.

Institut djelomične uvjetne osude, kako statistički podaci i recentnija sudska praksa pokazuju, nije često primjenjivan u praksi. U ovom kratkom vremenu primjenjivanja sudska je praksa takva da izricanju djelomične uvjetne osude najčešće prethodi sporazum državnog odvjetnika i okrivljenika. Recentnija praksa Općinskog suda u Splitu pokazuje da se djelomična uvjetna osuda najčešće izricala za kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama, čl. 190. st. 2., s rasponom izrečenih kazni zatvora bližim donjoj granici izricanja djelomične uvjetne osude i s vremenom provjeravanja do tri godine. Također zastupljenost izricanja djelomične uvjetne osude na kaznenom odjelu Općinskog suda u Splitu svodi se na tek nekoliko spisa godišnje po sucu pojedincu, što je ipak znatno veći broj negoli to pokazuju podaci Državnog zavoda za statistiku RH, koji zbog neusklađenosti visine izrečenih kazni zatvora s novim zakonodavnim uređenjem instituta uvjetne osude i djelomične uvjetne osude u pogledu formalnih uvjeta njihove primjene ne daju realni prikaz. Podaci za izrečene kazne zatvora, kako se vode pri Državnom zavodu za statistiku RH, još uvijek izrečene kazne zatvora u trajanju od jedne do dvije godine vezuju uz uvjetnu osudu, iako se radi o izrečenim kaznama zatvora koje se više ne mogu uvjetno dogoditi, već je moguće eventualno primijeniti institut djelomične uvjetne osude.

Podrobnija analiza primjene instituta djelomične uvjetne osude u praksi upozorila je na određene nedoumice i nedostatke, korekcija kojih bi na zakonodavnoj razini svakako trebala biti prioritet u budućnosti, a koji bi se mogli podvesti pod nekoliko točaka:

- Propust zakonodavca da postavi striktnu granicu za primjenu novčane kazne kod djelomične uvjetne osude. Time je otvoren širok prostor modifikacije iznosa do kojeg bi novčanu kaznu bilo moguće uvjetovati, odnosno izreći djelomičnu uvjetnu osudu. Preciziranje formalnih uvjeta primjene navedenih instituta kod izrečene novčane kazne svakako je okolnost o kojoj bi zakonodavac trebao voditi računa u budućnosti.
- Problem redoslijeda izvršenja neobjedinjenih kazni zatvora u situacijama kada je jednom presudom izrečena kazna zatvora, a drugom djelomična uvjetna osuda, s obzirom na to da djelomična uvjetna osuda nije kazna u smislu čl. 40. st. 1. KZ/11, nego svojevrsna modifikacija kazne, pa samim time nema ni mjesta objedinjavanju kazni. O navedenom zakonodavac nije vodio računa, nego je reguliranje redoslijeda izvršavanja neobjedinjenih kazni zatvora prepustio sudovima kada se za to ukaže potreba, a to je prebacivanje nadležnosti na tijela koja o tome ne bi trebala odlučivati.

- Analiza presuda Općinskog suda u Splitu pokazala je pogrešnu primjenu djelomične uvjetne osude u praksi. Notirani su slučajevi izricanja djelomične uvjetne osude u situacijama kada je, s obzirom na izrečenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, eventualno bilo moguće izreći uvjetnu osudu. Modificirana primjena instituta djelomične uvjetne osude u nedvojbeno čistim situacijama za eventualnu primjenu uvjetne osude pridonosi pravnoj nesigurnosti i kao takva ne bi smjela postojati u praksi, to više što je zakonodavac egzaktn u pogledu formalnih uvjeta za izricanje uvjetne osude, odnosno djelomične uvjetne osude.

Iz svega navedenog razvidno je da se tek s vremenskim odmakom od uvođenja određenog instituta uočavaju njegove manjkavosti prilikom primjene u praksi, a to se manifestiralo i kod instituta djelomične uvjetne osude. Na zakonodavcu je obveza da uočene nedostatke reducira, odnosno, po mogućnosti, anulira.

Analiza presuda Općinskog suda u Splitu, ali i analiza odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske donesenih povodom postupka po žalbi te povodom izvanrednog pravnog lijeka (izvanredno preispitivanje pravomoćne presude) u postupcima u kojima je izrečena djelomična uvjetna osuda u razdoblju od siječnja 2013. do 2016. nedvojbeno je apostrofirala disharmoniju stvarno izrečenih djelomičnih uvjetnih osuda i podataka kojima raspolaže Državni zavod za statistiku RH. U ozračju navedenog nužno je osuvremenjivanje načina vođenja evidencija pri Državnom zavodu za statistiku RH u pogledu visine izrečenih zatvorskih kazni, što podrazumijeva korelaciju sa zakonodavnim rješenjem. U protivnom postojat će nesklad statističkog prikaza i realnog stanja stvari kakav trenutno egzistira.

THE PARTIALLY SUSPENDED SENTENCE AND ITS APPLICATION IN PRACTICE WITH AN OVERVIEW OF THE SUSPENDED SENTENCE SYSTEM IN THE NEW CRIMINAL CODE

The leading ideas of this paper are the shifts made by “dropping” the concept of suspended sentence as a sui generis criminal sanction and confirming it as a modification of punishment, which is what it actually represents, and by introducing the new concept of the partially suspended sentence. In the new Criminal Code, adopted at the end of October 2011, the legislator provided a new place for the suspended sentence in the criminal sanctions system. The legislator treats the suspended sentence as a non-autonomous criminal sanction, as a kind of modified punishment, and an important alternative to short-term imprisonment. When the word “suspended” is used in foreign legislation, it means first of all punishment, and our legislator is gradually aligning this with modern legislations by abandoning the concept of suspended sentence as a precautionary measure. Introducing the concept of suspended sentence in the form of a partially suspended sentence is also justified in criminal and political terms. The partially suspended sentence certainly represents a novelty in Croatian criminal legislation, although in terms of comparative law it cannot be considered as an innovation in criminal law. The concept of partially suspended sentence has been known in comparative legislations, for example in the legislation of Switzerland and Austria, on which it was modelled. The ultimate goal of introducing this new concept of the partially suspended sentence is to broaden the scope of application, and to provide for more flexibility of the mode of criminal-law response to situations which require the application of a more stringent form of suspended sentence for “medium serious” crimes.

Keywords: suspended sentence, partially suspended sentence, modification of punishment, alternative sanctions

Nevena Aljinović, Assistant Lecturer in Criminal Law in the University Department for Forensic Sciences, University of Split, attending the postgraduate doctoral study in criminal-law sciences at the Faculty of Law of the University of Zagreb